

‘Het gaat me om jodendom èn mensenrechten èn de positie van vrouwen’

Rabbijn Nava Hefetz over haar ambitie Israël te transformeren

Voor Nava Hefetz gaat het allemaal om hetzelfde: de Israelische maatschappij te veranderen op een joodse manier èn op een mensenrechtenmanier en tegelijk ook nog te streven naar gelijkheid van vrouwen en mannen. Daarom is zij zo strijdbaar, streeft zij tegelijk ook naar samenwerking en werkt zij als hoofd van de afdeling onderwijs bij Rabbis for Human Rights. Zij was in januari in Amsterdam, nog voor de gebeurtenissen in Noord-Afrika en de Arabische wereld.

Max Arian

Voordat het interview begint zet Nava Hefetz haar keppeltje op haar hoofd; want dan is zij in functie als rabbijn. Op straat in Amsterdam had zij haar keppeltje niet op. Zij dacht namelijk dat mensen dat vreemd zouden vinden. Ik geloof eerlijk gezegd dat het niemand was opgevallen. Een vrouw met een keppeltje? Dat is hier zo ongewoon, het zou volgens mij alleen maar als een klein soort hoed worden gezien. In het orthodoxe Jeruzalem, waar zij woont en erg van houdt, kan zij ook als vrouw rustig met een keppeltje op lopen, daar snappen ze meteen dat zij een vrouwelijke rabbijn is. In het meer vrijgevochten Tel Aviv daarentegen krijgt zij allerlei vragen als zij op straat haar keppeltje op heeft.

Nava Hefetz gebruikt humor en gratie om met dit soort problemen om te gaan, strijdbaar op vele fronten tegelijk, zonder overdreven radicaal te zijn.

Nava Hefetz: ‘Ik wil een heleboel tegelijk veranderen in de Israelische maatschappij. Het gaat mij om alles samen, om jodendom en mensenrechten. Ik zou willen dat de hele Israelische maatschappij zich volgens joodse waarden gaat gedragen. Alle mensen zijn geschapen naar het beeld van God. Niet alleen de joden. God schiep de mensen gelijk, de mens is er veel eerder dan de Hebreeuwers. En hij schiep evenmin alleen de mannen. Kijk maar in de bijbel, in het eerste hoofdstuk van Genesis. Daar wordt de mens Adam geschapen, die is mannelijk en vrouwelijk. Geloof niet dat later geschreven verhaal dat ver-

derop in de bijbel staat, waarin Eva uit een rib van Adam is gekomen. Dat is een sociale constructie uit een tijd dat mannen beslissen dat ze de macht over de vrouwen willen hebben. Elk mens die een ander mens schade toebrengt vermindert het beeld van God op aarde.’

Toch zijn in de joodse religie de mannen al duizenden jaren aan de macht.

‘De geschiedenis wordt nu eenmaal door mannen geschreven. Maar er zijn ook andere verhalen. Er zijn in Turkije, Libanon en Syrië grafchriften gevonden van vrouwelijke leiders van synagogen uit de derde en vierde eeuw. Tot in de Middeleeuwen waren er vrouwelijke joodse geleerden, al in de 19e eeuw zijn er vrouwelijke rabbijnen in Italië en Duitsland. Ze zijn tot zwijgen gebracht, maar dan komt het weer op in de jaren zestig in de Verenigde Staten. Nu zijn er tientallen in Israël, niet alleen liberale vrouwelijke rabbijnen, ook orthodoxe.’

Nava Hefetz is in 1954 in Israël geboren. Haar beide ouders kwamen uit Egypte. Haar vader was een joodse communist en werd in 1948 onder koning Faroeek uit Egypte verbannen, omdat hij jood was. In Israël werkte hij bij de vakbond en leerde Arabische Israël's hoe ze zich konden organiseren. Later deed hij hetzelfde werk in Afrika. De familie van haar moeder vond het na de stichting van de staat Israël zo moeilijk worden in Egypte dat ze in 1949 ook naar Israël kwamen. Haar grootmoeder was de eerste vrouw die in Egypte medicijnen studeerde, in 1916. Zij mocht officieel geen dokter zijn, wel vroedvrouw en had een eigen kliniek. In Israël werd zij direct in een ziekenhuis aan het werk gezet.

Nava zelf ging Frans studeren, filosofie en literatuur, en werkte bij het Diasporamuseum in Tel Aviv. Hoe mooi en open dat museum ook is, na negen jaar wilde zij niet meer naar het verleden kijken, maar naar de toekomst en ging zij zich specialiseren in educatie van jonge mensen. Als alleenstaande moeder moest zij full time werken, toch slaagde zij er in na vier jaar studie aan een theologisch seminarium rabbijn te worden. Zij had zich in haar hoofd gezet dat zij een spirituele leider wilde worden. Toen werd haar gevraagd de belangrijke afdeling onderwijs van Rabbis for Human Rights op te zetten.

Als u zo open staat voor andere godsdiensten, had u dan niet net zo goed een christelijk spirituele leider kunnen worden?

'Nee, nee, zeker niet. Ik ben joods geboren en ik voel me sterk verbonden met de joodse geschiedenis en de joodse traditie. Maar we zoeken een gezamenlijke basis met anderen, want wij zijn ten slotte allemaal mensen. In Israël mag er dan wel iets veranderen. Op het ogenblik hebben alleen orthodoxe joden de macht. Als wij als liberale joden rechten willen, moeten we die voor de rechter bevechten.'

Waarom koos u voor Rabbijnen voor Mensenrechten?

'Vanwege de boodschap dat jodendom en mensenrechten samen kunnen gaan. Het onderwerp mensenrechten is nogal nieuw in de Israëlische maatschappij. Voor mij is die verbinding iets heel natuurlijks. Ik ben van mening dat de idealen van de Franse revolutie, vrijheid, gelijkheid en broederschap uit het jodendom zijn voortgekomen.

Het gaat om heilige joodse teksten en die bekijk je anders als je rabbijn bent, niet alleen academisch, ook religieus. Vaak is die godsdienst niet erg pro-mensenrechten. Rabbijnen hebben het vaak vooral over de strenge regels van de spijswetten en van de sjabbat. Maar het grootste deel van het jodendom gaat over relaties tussen mensen en dat wordt teveel veronachtzaamd. Vaak is het: als je niet zo bent als ik, dan ben je dus tegen mij. Die benadering kan ik niet aanvaarden. Met een mohammedaanse imam of een christelijke priester kan ik over veel van mening verschillen, maar toch kunnen we een gemeenschappelijke basis vinden waarop we kunnen praten met elkaar, tenminste als je gericht bent op begrip en verzoening. In mijn werk probeer ik programma's te creëren waarin verschillende groepen jonge mensen, meestal studenten, uit Israël en van de Westelijke Jordaanoever bij elkaar komen en elkaars geloof en verhalen leren kennen. Het is belangrijk dat mensen begrip krijgen voor elkaars verhalen. Natuurlijk doen wij ook heel veel aan directe actie, maar die verandert de situatie niet, tenzij we ook de manier waarop mensen denken kunnen veranderen.'

Zij is geen persoon die gemakkelijk de straat op gaat om te demonstreren, maar zij gaat wel bijna elke vrijdag naar Sjeikh Jarrah in Oost-Jeruzalem. 'Je kunt er niet over zwijgen als er Palestijnse families uit hun huizen worden gezet. Dat is geen joodse manier van doen. Die mensen hebben eerst in 1948 moeten vluchten, hebben zich toen daar gevestigd en dan worden ze nu weer verdreven. Joden kunnen misschien hun eigendom van voor 1948 opeisen, maar als je dat toestaat, dan kunnen ook de Palestijnen hun huizen van vóór 1948 opeisen, dan is het einde zoek. Daarom is die strijd in Sjeikh Jarrah zo belangrijk.

Maar wij Rabbijnen voor Mensenrechten houden ons ook bezig met de sociale situatie in Israël. Wij proberen vrouwen, ook Arabische vrouwen, sterker te maken als het om hun rechten gaat. Wij willen Bedoeïense meisjes klaar stomen voor de universiteit, dat is daar een hele revolutie. Wij streven naar een rechtvaardige maatschappij, dat volgt voor ons uit de Talmoed, uit de joodse wetten. Wij leven hier op aarde als mensen niet alleen maar voor onszelf, we hebben de verantwoordelijkheid ook voor anderen te zorgen. Uit de Talmoed vloeit voort dat iedereen recht heeft op onderwijs en dat de gemeenschap daar verantwoordelijk voor is.

Rabbis for Human Rights is van 1988, maar de organisatie is veel actiever geworden na 2000, het jaar van de Tweede Intifada, daarna is de situatie van de mensenrechten in Israël snel verslechterd. Maar wij maken als organisatie geen politieke keuze. Wij komen in actie als de mensenrechten worden geschonden, als Palestijnen de toegang tot hun land wordt ontzegd of als de Afscheidingsmuur hun rechten schaadt. Of als ze uit hun huizen worden gezet. Want dat is tegen de joodse ethiek.'

U kunt Rabbis for Human Rights steunen door geld over te maken naar rekening 6181625 van SIVMO te Amsterdam onder vermelding van: Rabbis for Human Rights. Meer informatie: www.rhr.israel.net